

Sygn. akt I C 409/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2018 roku

Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: ASR Ewa Malinka

Protokolant: Edyta Szmigiel

po rozpoznaniu w dniu 21 sierpnia 2018 roku w Dzierżoniowie

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. C. (1)**

przeciwko **S. P.**

o zapłatę kwoty 62 500 zł

oraz sprawy z powództwa **V. P. (1)**

przeciwko **S. P.**

o zapłatę kwoty 31 250 zł

oraz sprawy z powództwa **D. P. (1)**

przeciwko **S. P.**

o zapłatę kwoty 31 250 zł

I/ zasądza od pozwanego **S. P.** na rzecz powódki **J. C. (1)** kwotę **4 278,36 zł** (cztery tysiące dwieście siedemdziesiąt osiem złotych trzydzieści sześć groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 28 sierpnia 2018 r. do dnia zapłaty,

II/ oddala powództwo **J. C. (1)** w pozostałej części,

III/ zasądza od powódki **J. C. (1)** na rzecz pozwanego **S. P.** kwotę **3 113,57 zł** tytułem zwrotu kosztów procesu,

IV/ zasądza od pozwanego **S. P.** na rzecz powódki **V. P. (1)** kwotę **2 139,18 zł** (dwa tysiące sto trzydzieści dziewięć złotych osiemnaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 28 sierpnia 2018 r. do dnia zapłaty,

V/ oddala powództwo **V. P. (1)** w pozostałej części,

VI/ zasądza od powódki **V. P. (1)** na rzecz pozwanego **S. P.** kwotę **2 151,29 zł** tytułem zwrotu kosztów procesu,

VII/ zasądza od pozwanego **S. P.** na rzecz powoda **D. P. (1)** kwotę **2 139,18 zł** (dwa tysiące sto trzydzieści dziewięć złotych osiemnaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 28 sierpnia 2018 r. do dnia zapłaty,

VIII/ oddala powództwo **D. P. (1)** w pozostałej części,

IX/ zasądza od powoda **D. P. (1)** na rzecz pozwanego **S. P.** kwotę **2 151,29 zł** tytułem zwrotu kosztów procesu,

X/ nakazuje zapłacić na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie pozwanemu **S. P.** kwotę **193,80 zł**, a powodom **J. C. (1)**, **V. P. (1)** i **D. P. (1)** kwoty po **1 012,07 zł** tytułem zwrotu kosztów sądowych tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie.

Sygn. akt I C 409/13

UZASADNIENIE

W pozwach wniesionych w dniu 10 kwietnia 2013 r. powodowie V. P. (1), D. P. (2) oraz J. C. (1) wnieśli o zasądzenie od pozwanego S. P. kwot: po 31 250 zł - V. P. (1) i D. P. (2) oraz 62 500 zł - J. C. (1) - tytułem zachowku po zmarłej F. P. wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wytoczenia powództwa. Powodowie wnieśli nadto o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Na uzasadnienie żądań podali, że do kręgu spadkobierców ustawowych po F. P. należą jej dzieci J. C. (1) i S. P. oraz wnuki V. P. (1) i D. P. (2). W momencie otwarcia spadku, spadkodawczyni F. P. na skutek darowizny dokonanej na rzecz pozwanego w dniu 25 stycznia 2010 r., nie posiadała żadnego majątku wchodzącego do masy spadkowej. Wartość darowanego przez spadkodawczynię pozwanemu udziału w nieruchomości gruntowej położonej przy ul. (...) w B., powodowie określili na kwotę 375 000 zł. Powódce J. C. (1) należy się zachówek w wysokości 62 500 zł, tj. 1/6 z kwoty 375 000 zł, zaś powodom V. P. (1) i D. P. (1) należą się zachowki w wysokości po 31 250 zł, tj. 1/12 z kwoty 375 000 zł.

Wszystkie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygnaturą akt I C 409/13.

W odpowiedziach na pozwy pozwany S. P. zaprzeczył temu, że w spadku po zmarłej nie pozostał żaden majątek, a darowizna dokonana na rzecz pozwanego wyczerpała cały spadek. Wskazał, że w skład spadku po zmarłej F. P. weszła działka gruntu nr (...) położona w B., bez urządzonej księgi wieczystej. Zatem w pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie składu masy spadkowej po zmarłej F. P. i dokonanie działu spadku, a w dalszej kolejności uprawnieni do zachowku będą mogli dochodzić uzupełnienia zachowku od pozwanego. Pozwany podał, że nie kwestionuje uprawnienia powodów do żądania wypłaty zachowków, a jedynie kwestionuje ich wysokość.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie umowy darowizny z dnia 25 stycznia 2010 r. zawartej w formie aktu notarialnego przed notariuszem L. B., rep. A nr 558/2010, F. P. darowała synowi S. P. swój udział wynoszący 5/8 części we współwłasności działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,5010 ha, zabudowanej domem mieszkalnym i dwoma budynkami gospodarczymi, położonej w B. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą KW nr (...).

Jednocześnie S. P. zobowiązał się w tym akcie notarialnym zapewnić swojej matce F. P. w ramach swojego udziału we współwłasności nieruchomości prawo dożywotniego i bezpłatnego zamieszkiwania na całym parterze domu mieszkalnego będącego przedmiotem umowy darowizny.

Dowód : kserokopia aktu notarialnego z dnia 25.01.2010 r. zawarty przed notariuszem L. B., rep. A nr 558/2010 – k. 65-66v.

Wartość dożywotniej służebności mieszkania na nieruchomości zabudowanej w budynku mieszkalnym na działce gruntu nr (...) położonej w B. według stanu na dzień 25 stycznia 2010 r. wynosi 3200 zł.

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości gruntowej zabudowanej, położonej w B. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą KW nr (...), ustalona według stanu na dzień dokonania darowizny tj. 25 stycznia 2010 r. wynosi 480 300 zł.

Z kolei wartość tej nieruchomości, z uwzględnieniem obciążenia dożywotnią i bezpłatną służebnością zamieszkiwania, wynosi 477 100 zł.

Dowód: opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości K. K. z załącznikami – k. 97-138 wraz z opinią uzupełniającą – k. 160-164.

F. P. nabyła przez zasiedzenie z dniem 1 października 2005 r. prawo własności nieruchomości niezabudowanej położonej w obrębie (...) Północ miejscowości B. oznaczonej numerem geodezyjnym (...) AM-2 o powierzchni 0,4050 ha.

Dowód: kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 19 listopada 2015 r., sygn. akt I Ns 239/15, znajdujące się na k. 29 akt tut. Sądu o sygn. I Ns 210/15.

Z działki nr (...) położonej w B. w wyniku jej podziału powstały działki o numerach (...) o powierzchni 178 m² oraz 15/2 o powierzchni 387 m². Działka numer 15/1 decyzją Wojewody (...) nr 49/12 z dnia 31 grudnia 2012 r. o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, „budowa obwodnicy D. ciągu drogi wojewódzkiej nr (...)” stała się z mocy prawa własnością Województwa (...). W kolejnej decyzji z dnia 27 marca 2015 r. Wojewoda (...) ustalił odszkodowanie z tytułu nabycia z mocy prawa przez Województwo (...) prawa własności działki nr (...) w łącznej wysokości 7 053 zł przy przyjęciu wartości 1 m² w wysokości 39,32 zł. Taka wartość nieruchomości została ustalona w operacie szacunkowym w toku postępowania administracyjnego. Na rzecz S. P. i J. C. (1) przyznane odszkodowanie wyniosło po 2 351 zł, na rzecz V. P. (1) i D. P. (2) po 293,87 zł oraz na rzecz spadkobierców T. P. – 1 763,26 zł. W uzasadnieniu wskazano, że badając stan prawny nieruchomości ustalono, że działka nr (...) stanowiła własność S. P. w udziale 8/24 części, J. C. (1) w udziale 8/24 części, V. P. (1) w udziale 1/24 części, D. P. (2) w udziale 1/24 części oraz spadkobierców T. P. w udziale 6/24 części.

Dowód: decyzja Wojewody (...) z 27 marca 2015 r., wyciąg z operatu szacunkowego, znajdujące się na k. 79 i k. 80-82 akt tut. Sądu o sygn. I Ns 210/15.

Wartość rynkowa nieruchomości oznaczonej geodezyjnie nr (...) położonej w B. wynosi 132 732,16 zł.

Dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu szacowania nieruchomości K. B. z załącznikami – k. 237-254 wraz z opinią uzupełniającą – k. 276-278.

Zgodnie z prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 28 czerwca 2013 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 142/13, spadek po F. P., zmarłej 12 kwietnia 2010 r. nabyli dzieci: J. C. (1) i S. P. po 1/3 części oraz wnuki: D. P. (2) i V. P. (2) po 1/6 części.

Bezsporne (a także: postanowienie Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 28 czerwca 2013 r., sygn. akt I Ns 142/13, znajdujące się w aktach tut. Sądu o sygn. I Ns 142/13.

Postanowieniem z dnia 7 lipca 2016 r. Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie ustalił, że w skład spadku po F. P. wchodzi nieruchomość stanowiąca działkę nr (...) położona w B. o powierzchni 0,4050 ha, nie posiadająca urządzonej księgi wieczystej o wartości 150 000 zł. Sąd dokonał działu spadku po F. P. w ten sposób, że zarządził sprzedaż tej nieruchomości w trybie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Jednocześnie Sąd określił sposób podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości w ten sposób, że:

- 1/2 część tej sumy postanowił przyznać uczestniczce J. C. (1),
- po 1/4 części tej sumy przyznać uczestnikom postępowania V. P. (1) i D. P. (3).

Postanowienie to uprawomocniło się na skutek oddalenia apelacji uczestników postępowania przez Sąd Okręgowy w Świdnicy postanowieniem z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca 780/16.

Dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt I Ns 210/15, znajdujące się na k. 60 akt tut. Sądu o sygn. I Ns 210/15, postanowienie Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca 780/16, znajdujące się na k. 94 akt tut. Sądu o sygn. I Ns 210/15.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwa o zachowki po F. P. zasługiwały na częściowe uwzględnienie.

Podstawą prawną dochodzonych roszczeń jest przepis art. 991 § 1 kodeksu cywilnego. Zgodnie z tym przepisem, zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału. Podkreślić należy, że osoby wymienione w cytowanym przepisie nie mogą być wolą spadkodawcy pozbawione prawa do uzyskania części spadku w postaci zachowku, chyba że występują przesłanki do wydziedziczenia (art. 1008-1010 k.c.).

Uprawniony należny mu zachówek może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny (art. 991 § 2 k.c.). Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu - w myśl powołanego przepisu - przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek). Stąd jednoznaczny wniosek, że o powstaniu na rzecz uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu. Jeżeli natomiast nie otrzymał, roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy, i choćby współspadkobierca - adresat jego roszczenia sam też był uprawniony do zachowku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.02.2004 r., II CK 444/02, Biul. SN 2004/7/9). Podkreślić należy, że odpowiedzialność spadkobiercy obowiązanej do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

W celu obliczenia wysokości przysługującego powodom zachowku w pierwszej kolejności należało określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Wyjść trzeba tutaj od ustalenia udziału, w jakim uprawnieni byli powołani do spadku z ustawy.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie, udział w jakim powódka J. C. (1) była uprawniona do spadku po F. P. z mocy ustawy to 1/3, zaś udział powodów D. P. (2) i V. P. (1) wynosił 1/6. Udziały te należało następnie pomnożyć, stosownie do art. 991 § 1 k.c., przez 1/2, albowiem powodowie w dacie otwarcia spadku były osobami pełnoletnimi, zdolnymi do pracy zarobkowej. Otrzymane wyniki to 1/6 w przypadku powódki J. C. (1) oraz po 1/12 w przypadku powodów D. P. (2) i V. P. (1) – i są to ich udziały spadkowe stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993-995 k.c.). W tym zakresie konieczne jest określenie czystej wartości spadku, a więc różnicy pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób.

W chwili śmierci F. P. spadek po niej obejmował jedynie prawo własności nieruchomości niezabudowanej położonej w obrębie (...) Północ w B. oznaczonej numerem geodezyjnym (...) AM-2 o powierzchni 0,4050 ha, bez urządzonej księgi wieczystej. Ustalając wartość tej nieruchomości Sąd nie podzielił twierdzeń pełnomocnika pozwanego, iż Sąd

w niniejszym postępowaniu związany jest wartością ustaloną w postępowaniu o dział spadku i zachodzi w tym zakresie powaga rzeczy osądzonej. Należy bowiem wskazać na zasady dotyczące ustalania zachowku. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów - zasadzie prawnej z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84 (OSNC 1985, nr 10, poz. 147), obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Z kolei w uchwale z dnia 17 maja 1985 r., III CZP 69/84, Sąd Najwyższy podkreślił, że dopuszczalne jest w procesie o roszczenia z tytułu zachowku samodzielne ustalenie przez sąd orzekający stanu i wartości spadku.

Biorąc pod uwagę powyższe zasady obliczania substratu zachowku, Sąd uznał za konieczne uwzględnienie w niniejszym postępowaniu, że działka nr (...) została podzielona na dwie działki o numerach (...), zaś pierwsza z tych działek została wywłaszczona i ustalono za nią odszkodowanie w wysokości 7 053 zł. Skoro działka nr (...) została wyłączona spod wolnorynkowego obrotu, a jednocześnie zasady ustalania wartości substratu zachowku każą uwzględniać ceny z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku, to Sąd przyjął wartość ustaloną w postępowaniu administracyjnym odszkodowania za wywłaszczenie działki nr (...).

Wartość działki nr (...) Sąd ustalił za pomocą dowodu z opinii biegłej z zakresu szacowania nieruchomości na kwotę 132 732,16 zł. Opinia biegłej została sporządzona w sposób rzetelny, a wnioski opinii należą do uzasadnionych. W opinii uzupełniającej biegła w sposób wyczerpujący odniosła się do zarzutów pełnomocnika powodów i wyjaśniła dlaczego przyjęła w opinii przeznaczenie działki nr (...) jako teren sportu i rekreacji. Taka kwalifikacja działki dokonana przez biegłą jest w ocenie Sądu trafna, mając na uwadze powołany przez biegłą przepis art. 154 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Z uwagi na możliwość ustalenia przeznaczenia działki nr (...) na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, wykluczone było uwzględnienie jej faktycznego sposobu użytkowania jako grunt orny, co podnosił pełnomocnik powodów.

Do ustalonego stanu czynnego spadku dolicza się, stosownie do przepisów art. 993 i n. k.c., darowizny uczynione przez spadkodawcę. Wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku (Art. 995 § 1 k.c.). Przy obliczaniu zachowku należnego powodom Sąd wziął pod uwagę wartość darowanego pozwanemu udziału 5/8 części w nieruchomości położonej przy ul. (...) w B., objętej księgą wieczystą o nr (...). Przy czym wartość przedmiotu darowizny musiała zostać obniżona z uwagi na ustanowienie przez S. P. na rzecz matki F. P. prawa dożywotniego i bezpłatnego zamieszkiwania na całym parterze domu mieszkalnego będącego przedmiotem umowy darowizny. W piśmiennictwie wskazuje się, że ustalając, według zasad wynikających z art. 995 k.c., wartość nieruchomości stanowiącej przedmiot darowizny, obniża się jej wartość z uwagi na obciążenie jej służebnością (ograniczonym prawem rzeczowym), bez względu na to, czy służebność ta została ustanowiona przez spadkodawcę w umowie darowizny czy już przez obdarowanego po dokonaniu darowizny nieruchomości przez spadkodawcę, zgodnie z jego jednoznaczną wolą (zob. E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński [w:] J. Gudowski, (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki, wyd. II, Lex 2017). Skoro wartość całej nieruchomości z uwzględnieniem ustanowionej na rzecz F. P. dożywotniej i bezpłatnej służebności mieszkania wyniosła 477 100 zł, to wartość udziału w wysokości 5/8 wyniosła 298 187,50 zł. Wartość darowanego pozwanemu udziału we własności nieruchomości Sąd ustalił na podstawie opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości K. K.. Biegły sporządził opinię w sposób rzetelny, zaś w opinii uzupełniającej w sposób przekonujący odniósł się do zarzutów pozwanego. Ocenił także wpływ ustanowienia w umowie darowizny służebności mieszkania na rzecz spadkodawczyni. Strony nie złożyły dalszych zastrzeżeń do opinii. Pełnomocnicy stron zostali również wezwani do wskazania, czy wnoszą o aktualizację opinii biegłego K. K. wydanej w dniu 24 lutego 2014 r. oraz 3 lipca 2014 r., pod rygorem uznania opinii za aktualną. Żaden z pełnomocników nie wniósł o aktualizację opinii.

Substrat zachowku wynosi zatem łącznie 437 972,66 zł, a składają się na niego: wartość działki nr (...) - 132 732,16 zł, wartość odszkodowania za wywłaszczenie działki nr (...) - 7 053 zł oraz wartość udziału 5/8 części w nieruchomości darowanej pozwanemu, pomniejszonej o wartość ustanowionej służebności mieszkania na przedmiocie darowizny - 298 187,50 zł.

Każdy z trojga powodów otrzymał pewną część należnego mu zachowku w postaci powołania do spadku po spadkodawczyni. Każdy uzyskał bowiem pewną korzyść majątkową wynikającą z powołania do spadku, ale wartość tej korzyści jest mniejsza niż należny im zachówek. Przysługuje więc im roszczenie o uzupełnienie sumy potrzebnej do pokrycia zachowku.

Powódka J. C. (1) powinna otrzymać tytułem zachowku 1/6 z kwoty 437 972,66 zł czyli kwotę 72 995,44 zł. Na poczet zachowku należnego powódce J. C. (1) należy zaliczyć kwotę 2351 zł tytułem odszkodowania za działkę nr (...) oraz kwotę 66 366,08 zł tytułem połowy wartości działki nr (...), zgodnie z rozstrzygnięciem w przedmiocie działu spadku po F. P.. Łącznie więc powódka uzyskała korzyść majątkową wynikającą z powołania do spadku w wysokości 68 717,08 zł. Zatem na rzecz powódki J. C. (1) należało zasądzić kwotę 4 278,36 zł (72 995,44 zł - 68 717,08 zł).

Powódka V. P. (1) powinna otrzymać tytułem zachowku 1/12 z kwoty 437 972,66 zł czyli kwotę 36 497,72 zł. Na poczet zachowku należnego powódce V. P. (1) należy zaliczyć kwotę 1175,50 zł tytułem odszkodowania za działkę nr (...) oraz kwotę 33 183,04 zł tytułem udziału w części 1/4 w prawie własności działki nr (...). W tym miejscu wskazać należy, że Sąd uwzględnił kwotę odszkodowania za wywłaszczenie działki nr (...), jaką powinna otrzymać powódka V. P. (1) będąc spadkobierczynią F. P., która zasiedziała nieruchomości gruntową – działkę nr (...) w B.. Wojewoda (...), ustalając wysokość odszkodowania na rzecz poszczególnych osób, nie uwzględnił okoliczności zasiedzenia przez F. P. działki nr (...), lecz przyjął że działka stanowiła współwłasność S. P., J. C. (1), V. P. (1), D. P. (2) oraz spadkobierców T. P.. Skoro V. P. (2) nabyła spadek po F. P. w udziale 1/6, to taką część odszkodowania powinna otrzymać za wywłaszczenie działki nr (...). Łącznie więc powódka V. P. (1) uzyskała korzyść majątkową wynikającą z powołania do spadku w wysokości 34 358,54 zł. Zatem na rzecz powódki V. P. (1) należało zasądzić kwotę 2139,18 zł (36 497,72 zł - 34 358,54 zł).

Powód D. P. (2) powinien otrzymać tytułem zachowku 1/12 z kwoty 437 972,66 zł czyli kwotę 36 497,72 zł. Na poczet zachowku należnego powodowi D. P. (1) należy zaliczyć kwotę 1175,50 zł tytułem odszkodowania za działkę nr (...) (analogicznie jak w przypadku powódki V. P. (1), przy uwzględnieniu kwoty, jaką powinien otrzymać jako spadkobierca F. P.) oraz kwotę 33 183,04 zł tytułem udziału w części 1/4 w prawie własności działki nr (...). Łącznie więc powód D. P. (2) uzyskał korzyść majątkową wynikającą z powołania do spadku w wysokości 34 358,54 zł. Zatem na rzecz powoda D. P. (2) należało zasądzić kwotę 2139,18 zł (36 497,72 zł - 34 358,54 zł).

Z uwagi na to, że pozwany S. P., będąc synem F. P. sam był uprawniony do zachowku, Sąd zbadał w dalszej kolejności czy jego odpowiedzialność nie powinna zostać ograniczona stosownie do przepisu art. 999 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku, jego odpowiedzialność ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. Łączna kwota z tytułu zachowku na rzecz wszystkich powodów przypadająca od pozwanego wynosi 8556,72 zł. Jej zasądzenie nie powoduje uszczuplenia zachowku należnego pozwanemu S. P., który tak jak w przypadku J. C. (1) wynosi 72 995,44 zł. Dlatego też Sąd zasądził od pozwanego S. P. na rzecz powódki J. C. (1) kwotę 4 278,36 zł, a na rzecz powodów V. P. (1) i D. P. (2) kwoty po 2139,18 zł, oddalając powództwa w pozostałej części.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Zasądzając odsetki ustawowe za opóźnienie od daty wyrokowania, a nie - jak wnosili powodowie - od daty wytoczenia powództw, Sąd miał na uwadze okoliczność, że ustalenie wartości spadku w celu określenia zachowku oraz obliczenie zachowku, następuje według cen z chwili orzekania o roszczeniu z tytułu zachowku. Odsetki od ustalonego według cen na chwilę orzekania zachowku, powinny być zatem naliczone dopiero od daty wyrokowania w sprawie, skoro dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę tak ustalonej przez Sąd kwoty, stało się wymagalne (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 1997 r. I ACa 690/97, LEX nr 34066).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., zgodnie z zasadą stosunkowego ich rozdzielenia. Każdy z powodów wygrał sprawę w 6%, zaś pozwany w każdej ze spraw w 94%. Z uwagi na to, że sprawy z trzech powództw były odrębnymi sprawami, a zostały jedynie technicznie połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, o kosztach procesu należało rozstrzygnąć odrębnie dla każdej sprawy. Poza tym należy zauważyć, że współuczestnictwo osób dochodzących roszczeń o zachówek jest współuczestnictwem formalnym. W takiej sprawie

przedmiotem sporu są bowiem roszczenia jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej (zob. postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2012 r., II CZ 143/11, LEX nr 1162661; postanowienie SN z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 524/12, LEX nr 1375521).

W sprawie z powództwa J. C. (2) poniesione przez nią koszty procesu wyniosły łącznie 7906,78 zł. Na kwotę tę składają się: opłata od pozwu 3125 zł, koszty zastępstwa procesowego 3600 zł (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu), opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, zaliczki na biegłych 600 zł (k. 82) oraz 500 zł (k. 216), a także kwota 64,78 zł, będąca częścią wynagrodzenia za uzupełniającą opinię biegłej. Całe wynagrodzenie wyniosło 194,34 zł i zostało pokryte z zaliczki wpłaconej przez pełnomocnika powodów, zatem Sąd uznał że na każdego z powodów przypada 1/3 tej kwoty, a więc 64,78 zł. Z kolei pozwany poniósł w tej sprawie koszty procesu w łącznej wysokości 3817 zł. Składają się na nie: koszty zastępstwa procesowego 3600 zł (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu), opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, a także kwota 200 zł wpłacona tytułem zaliczki na biegłego (Sąd podzielił wpłaconą przez pozwanego kwotę 600 zł na trzy części, tytułem kosztów pozwanego w trzech sprawach). Z kwoty kosztów poniesionych przez powódkę J. C. (1) - 7906,78 zł, pozwany powinien jej zwrócić 6%, tj. kwotę 474,41 zł. Natomiast z kosztów pozwanego S. P. - 3817 zł, powódka J. C. (1) powinna zwrócić mu 94% tj. kwotę 3587,98 zł. Zatem od powódki J. C. (1) na rzecz pozwanego należało zasądzić kwotę 3113,57 zł.

W sprawie z powództwa V. P. (1) poniesione przez nią koszty procesu wyniosły łącznie 5144,78 zł. Na kwotę tę składają się: opłata od pozwu 1563 zł, koszty zastępstwa procesowego 2400 zł (§ 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu), opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, zaliczki na biegłych 600 zł (k. 83) oraz 500 zł (k. 215), a także kwota 64,78 zł, będąca 1/3 części wynagrodzenia za uzupełniającą opinię biegłej, przypadającą na powódkę. Pozwany poniósł w tej sprawie koszty procesu w łącznej wysokości 2617 zł. Składają się na nie: koszty zastępstwa procesowego 2400 zł (§ 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu), opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, a także kwota 200 zł będąca 1/3 części wpłaconej przez pozwanego kwoty 600 zł tytułem zaliczki na biegłego. Z kwoty kosztów poniesionych przez powódkę V. P. (1) 5144,78 zł pozwany powinien jej zwrócić 6%, tj. kwotę 308,69 zł. Natomiast z kosztów pozwanego S. P. 2617 zł, powódka V. P. (1) powinna zwrócić mu 94% tj. kwotę 2459,98 zł. Zatem od powódki V. P. (1) na rzecz pozwanego należało zasądzić kwotę 2151,29 zł.

W sprawie z powództwa D. P. (1) koszty stron były identyczne jak w sprawie z powództwa V. P. (1) i również od D. P. (1) należało zasądzić na rzecz pozwanego kwotę 2151,29 zł.

Sąd był zobligowany do rozstrzygnięcia o wydatkach tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa w toku postępowania, stosownie do art. 83 ust. 2 i art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Skarb Państwa poniósł tymczasowo koszty w wysokości 3830,01 zł, które zostały wypłacone na wynagrodzenia biegłych, a w tym kwoty: 3145,13 zł (k. 139-140), 511,20 zł (k. 165), 173,68 zł (k. 255v.). Jednak od kwoty 3830,01 zł należało odjąć kwotę 600 zł wpłaconą przez pozwanego jako zaliczkę na wynagrodzenia biegłego, ale po jej niewykorzystaniu w tym celu przeksięgowaną na konto dochodów Skarbu Państwa. Zatem do rozliczenia pozostała kwota 3230,01 zł. Z kwoty 3230,01 zł pozwany powinien zapłacić na rzecz Skarbu Państwa 6% tj. kwotę 193,80 zł, a powodowie łącznie powinni zapłacić 94% tj. kwotę (...),21. Sąd rozdzielił tą kwotę w równych częściach na troje powodów i nakazał uiścić każdemu z nich na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie po 1012,07 zł.